

TRONDHEIM KOMMUNE
Tråanten tjeelte

Prosjektrapport: Helhetlig pasientforløp / pakkeforløp for synshemmede

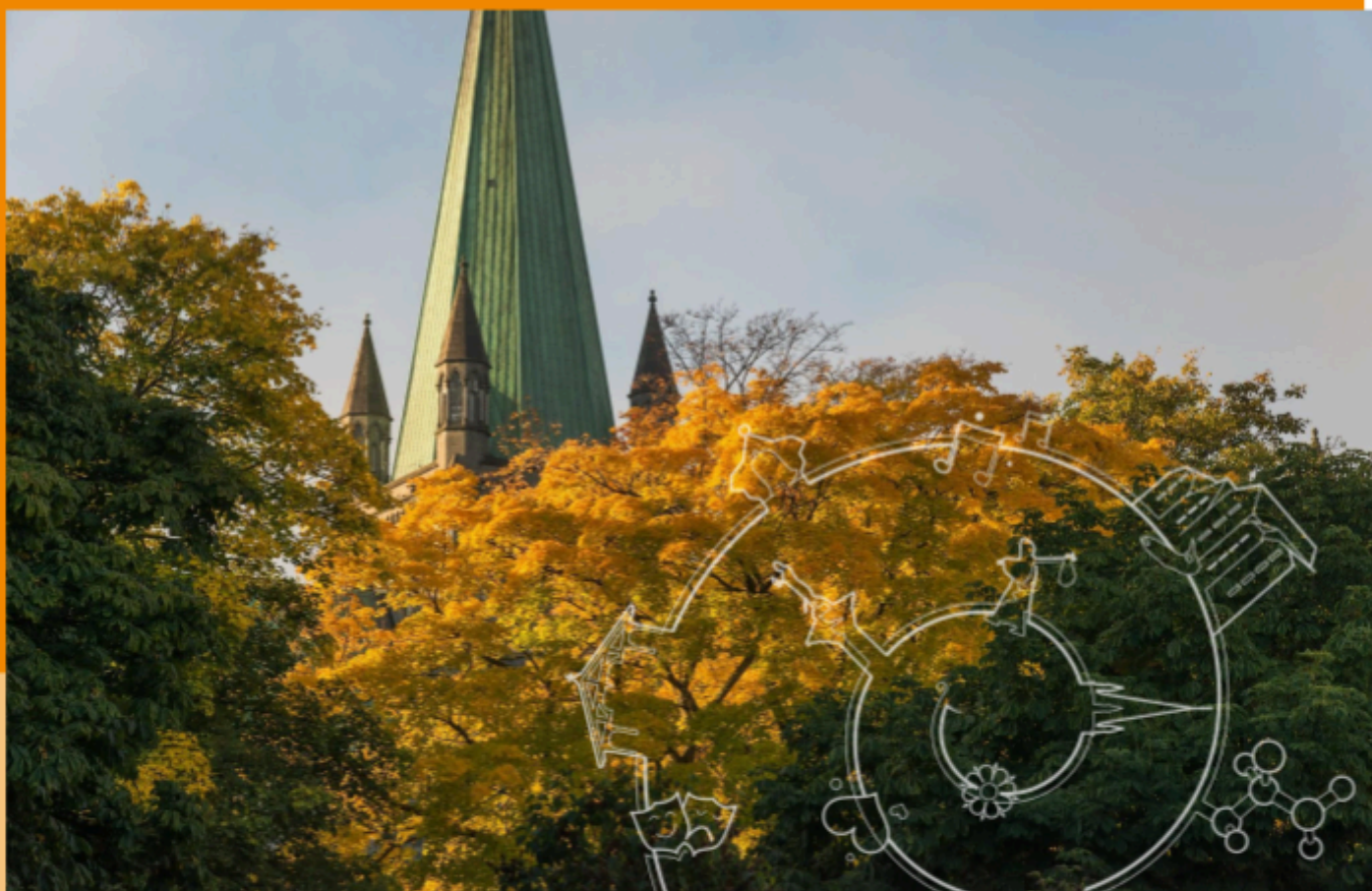

Foto: Geir Hageskal

Midler fra Norges Blindforbunds forskningsfond.
Prosjektperiode: Våren 2022 med utsatt levering av rapport til høsten 2023.

Bakgrunn

Trondheim voksenopplæringscenter (TROVO) har gjennom flere år fått signaler fra synshemmede om at de blir henvist flere steder samtidig og at det gis lite sammenhengende tjenester innenfor hjelpeapparatet. Dette er registrert av ansatte ved avd. syn ved Trondheim voksenopplæringscenter ved at skolen stadig må etterspørre dokumentasjon på hva som er gjort av andre og av hvem. Det var også en antakelse om for få henvisninger til opplæring. Dette, samt at Helseregion Midt Norge i samarbeid med kommunen skulle innføre nytt felles datasystem Helseplattformen (HP), var grunnene til søknaden til forskningsfondet hvor det sies at vi ønsker en bedre samhandling mellom samarbeidspartnere for å jobbe frem et godt forløp/pakkeforløp for personer med synsnedsettelse.

Definisjon på helhetlig pasientforløp «*En helhetlig, sammenhengende beskrivelse av en eller flere pasienters kontakter med ulike deler av helsevesenet i løpet av en sykdomsperiode.*» (Helsedirektoratet, 2018). Dette innebærer at forløpet skiller seg noe fra ulike behandlingslinjer og har en bredere tilnærming som går på tvers av nivåer og sektorer (Helsedirektoratet, 2018). Et helhetlig pasientforløp knyttet til syn er et eksempel på et forløp som involverer flere sektorer og på tvers av nivåer av helsetjenester.

Trondheim voksenopplæringscenter jobber etter opplæringsloven §4A-2. I de fleste henvisninger er det vanskelig å skille mellom rehabilitering og opplæring. Dette kan synes som et kunstig skille. Den som mister synet er opptatt av å få kvalifisert bistand og ikke hvilke lov hjemmel kommunen benytter. Situasjonen for Trondheim voksenopplæring før vi fikk tilgang til Helseplattformen (HP) var at vi ofte manglet syns-opplysninger og manglende samarbeidsrelasjon med andre fagpersoner.

I lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (2022, §3-1) vises det til at kommunene har et overordnet ansvar for helse- og omsorgstjenester til personer som oppholder seg i kommunen. Videre står det blant annet at kommunen skal knytte til seg ergoterapeut for å fylle dette ansvaret. I samme lov (2022, §3-4) fremgår det at "*De kommunale helse- og omsorgstjenestene skal samarbeid med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi pasienten eller bruker et helhetlig og samordnet tjenestetilbud*" og er et ansvar som en ønsker å oppfylle gjennom et helhetlig pasientforløp knyttet til oppfølging ved synstap. Enhet for ergoterapitjeneste mottar i dag henvisninger fra flere ulike instanser og nivå, hvor utfordringen er at det savnes en tydeligere beskrivelse av utfordringsbilde når det kommer til deltakelse i daglige aktiviteter. Når en pasient opplever å få nedsatt syn medfører det ofte opplevelser av utfordringer på flere arenaer i dagliglivet som for eksempel orientering, sosial deltakelse og nedstemthet/depresjon. I Enhet for ergoterapitjeneste har en i Trondheim i dag fire synskontakter (Enhet for ergoterapitjeneste, 2023) som ivaretar deler av dette ansvaret og som blant annet er som en forlengende arm for NAV hjelpemiddelsentral i oppfølging knyttet til hjelpemidler og ergonomiske tiltak for personer med synsutfordringer. Hjelpemidler og ergonomiske tiltak er noen av flere tiltak som iverksettes for denne gruppen og enheten har utarbeidet ulike retningslinjer for oppfølgingen.

Det ble i søknad til Norges blindforbunds forskningsfond vist til en undersøkelse utført av Oslo Economics, på oppdrag av Helsedirektoratet: Kunnskapsgrunnlaget om synshemmede i Norge. Pasientgrupper, aktører og muligheter for å styrke tjenestetilbudet 2021-52. Denne undersøkelsen ble presentert på landsmøtet i Norges blindforbund i 2021. Det siteres fra

undersøkelsens sammendrag: “Vår kartlegging viser at tjenestetilbudet kjennetegnes av mange ulike aktører som yter tjenester på tvers av sektorer, noe som bidrar til at tilbudet oppleves som uoversiktlig for både tjenesteytere og brukere”

Her støttes det som erfares om at synshemmede får fragmenterte og tilfeldige tilbud etter synsnedsettelse.

Ønsket resultat i prosjektet

Pasientbegrepet vil bli benyttet da dette er begrepet som benyttes i det nye felles datasystemet Helseplattformen (HP). Dette ble innført i kommunen mai 2022. Situasjonen tidligere var at tjenesteytere benyttet ulike journalsystemer som ikke “snakket sammen”. Kommunen opplevde da et stadig informasjonsproblem og konsekvensen ble at den enkelte pasient ofte måtte gjenta sin historie hver gang de møtte en ny ansatt i de ulike tjenester, men også at de ofte ikke fikk den bistand de hadde behov for til rett tid.

Prosjektet ble igangsatt i forbindelse med innføring av nytt felles datasystem og en ville med dette undersøke om det kunne utvikles en bedre flyt i saksgang. Om det var mulig å forenkle samarbeidet mellom tjenesteytere for synshemmede og om mulig få etablert et pasientforløp som var lett tilgjengelig. Det var en antakelse om at “felles plattform” kunne gi tjenesteytere og pasienter tilgang og oversikt slik at rette instanser kunne gi bistand til rett tid, samt ønske om et tettere samarbeid med andre tjenesteytere.

Gjennomføring av prosjektet

Deltakere i prosjektgruppen

TROVO avd. syn: prosjektleder Kristin Lundberg

TROVO avd. syn: prosjektmedarbeider Arild Øyan

TROVO : superbruker i Helseplattformen Marion Eriksen

Enhet for ergoterapitjeneste: prosjektmedarbeider Marianne Mesteig

Prosjektgruppen var videre tverrfaglig sammensatt

Norges blindedeforbund: Eva Elida Skråmestø interessepolitisk rådgiver

Enhet for ergoterapitjenesten: Arnt Troøien (ergoterapeut)/Rikke Løvmo (ergoterapeut)

St. Olav hospital, avdeling for øyesykdommer: Pia Haugum Ekker (Optiker)

Deltakere i prosjektgruppen er valgt med tanke på at de skal representere flerfaglighet. I prosjektgruppa er representantene fra Helse- Midt, Trondheim kommune og Norges blindedeforbund.

I tillegg har avdelingsledere Ingrid Hjelle (Trondheim voksenopplæringscenter), Marianne Mesteig og Trine A. Magne (Enhet for ergoterapitjeneste) deltatt på noen møter med mål om implementering av nye rutiner i de enkelte avdelinger, samt med rapportskrivning. I oppstart og avslutning av prosjektet har Hurdal Syn-og mestringssenter vært representert ved Liv Kristin Sarre Johansen. På siste møte var også undervisningsledere på Solvik og Evenes- syn

og mestringsentre med.

Gjennomført møteaktivitet

Det er gjennomført fire møter med hele prosjektgruppen. Det ble gjennomført 12 møter mellom superbrukere i helseplattformen (HP) og prosjektleder. Et møte med ledere fra Helse og velferd (Trondheim kommune). Et møte i oppstartsfasen av prosjektet med undervisningsleder ved Hurdal syn og mestringscenter.

Gjennomført annen aktivitet

- Det er sendt ut informasjonsbrev til alle øyeleger og optikere i Trondheim om henvisningsrutiner vedrørende kommunens tjenester innen opplæring/rehabilitering for oppfølging ved synstap.
- Arbeid med utvikling av skisse for forløp i Helseplattformen. Her er det kartlagt behov og mulige løsninger. (Vedlegg)
- Det er avholdt en fagdag med gjennomgang av prosjektets mål og resultater. (Vedlegg program). Inviterte var representanter fra ulike avdelinger ved St. Olav hospital, kommunens synskontakter og annet rehabiliteringspersonale i kommunen. Deltakerne fikk også teste ut et screeningverktøy med særlig vekt på synsutfall etter hjerneslag. (KROSS) Dette ble gjort i samarbeid med Norsk nettverk for syn og slag (NorVIS) v//leder Helle Falkenberg
- Deltakelse på et årsmøter i NorVIS, hvor enkelte tema var tett opp mot prosjektets mål om samhandlende tjenester.

Resultat og refleksjon

Med utgangspunkt i gjennomførte aktiviteter, erfaring og prosjektmøter i dette utviklingsprosjektet, sees endringer på individ- og systemnivå. I tillegg har det kommet fram andre resultater enn kanskje først antatt.

Individnivå

Mer målstyrt behandling har resultert i kortere ventetid - kommunens tjeneste til synshemmede har blitt mer effektiv. Samtidig har en nå større muligheter for å unngå å bruke ressurser på personer som allerede har bistand. Trondheim voksenopplæringscenter og Enhet for ergoterapitjeneste har opprettet nye gode samarbeidsrutiner, noe som har ført til et tettere samarbeid om arbeidsfordeling slik at tjenestetilbudet blir tydeligere for pasientgruppen. Antall relevante henvisninger til Trondheim voksenopplæringscenter avd. syn har økt til ca det dobbelte av foregående år.

Systemnivå

Når det kommer til Helseplattformen (HP), har tilgang til dette systemet ført til raskere tilgang til synsopplysninger. Blant annet får en rask oversikt i HP over hvilke andre fagpersoner som jobber med pasienten, og hvem som kan samarbeide og fordele oppgaver for å oppnå et bedre forløp. Gjennom HP kan pasienter viderehenvises til andre instanser som anses riktig ut fra pasientens behov og dermed forenkle denne prosessen. Alle rapporter fra Norges blindforbunds syn og mestringsentre legges nå inn i HP. Der fremkommer det hva personen har lært, og hvilke hjelpemidler det er søkt om. Samt hva som ønskes av oppfølging fra kommunen. Det har fremkommet et tydelig ønske fra St. Olavs Hospital om at kommunen skal ha en bestemt kommunal adresse ved henvisning av synshemmede.

Det foreligger en mulighet for å legge inn et forløp syn i HP. Dette vil kreve en samarbeidsavtale eller en forpliktet avtale med St. Olavs om at den første instans som oppdager stor forandring i synsfunksjon skal opprette et synsforløp. Ved å opprette et synsforløp i HP vil en kunne legge inn dokumenter og journalnotat både fra helseforetak, voksenopplæring, Norges blindforbund og andre aktuelle tjenester.

Ved henvisning av synshemmede fra tjenesteytere utenfor kommunen ønskes en kommunal adresse. Denne adressen mener prosjektgruppen burde være Helse og velferdskontorene i kommunen, da de er en koordinerende enhet. Dette da pasienter med omfattende synstap ofte kan ha behov for tjenester fra flere enheter. Denne fanen må i tilfelle åpnes automatisk på personen når man går inn i journalen, eller sjekker inn for time. En annen idé som ble diskutert var å tagge synsnotatene (notater som omhandler synsutfordringer), slik at disse blir lett å finne, men dette var ikke teknisk mulig pr i dag.

Andre resultater innenfor prosjektperioden

Utarbeidelse og utsending av informasjon om det kommunale tilbudet innen opplæring og rehabilitering/habilitering, sendt til helseforetak, alle privatpraktiserende øyeleger og optikere har gitt et økt antall relevante henvisninger til opplæring og/eller rehabilitering. Innføring av HP har økt antall henviste synshemmede personer med opplæringsbehov.

Kommunen har bidratt med dialog med superbrukere og ansatte i HP som ellers ikke hadde blitt prioritert uten dette prosjektet og prosjektgruppen. Prosjektgruppen har videre utforsket fleksibiliteten i HP, og sett på mulige tekniske løsninger for en tidslinje.

Norges blindforbunds syn og mestringskurs blir nå bedre integrert ved at rapportene derfra legges i HP. Kursene vil da bli en del av det helhetlige hjelpeapparatet rundt synshemmede. Kursrekken kan derfor sees som en del av et planlagt rehabiliteringsløp.

Det er hentet ideer fra andre helseregioner, for eksempel Viken. Dette ble presentert på årsmøtet i NorVIS på Kongsberg høsten 2022.

Det er sett på andre pakkeforløp og hva som kjennetegner effektive pakkeforløp/tidslinjer for om mulig få ideer til en tidslinje syn.

Kommunen har tidligere samarbeidet om en rutine som kommunen benytter i "synssaker" Denne ligger på kommunens intranettside. Denne vil som følge av det som har kommet frem i prosjektperioden nå bli revidert.

Resultater for den enkelte synshemmede

Målet har hele tiden vært å sette seg i den synshemmedes sted og hente ut deres erfaring "Er jeg en kasteball" var spørsmålet til en bruker som hadde et innlegg på kursdag 23. oktober 2023. Vi ser for oss at en tidslinje med helhetlig pasientforløp vil gi hjelpeapparatet og den synshemmede selv en oversikt over alle instanser, som kan føre til at personen unngår å gjenta sin historie flere ganger. Felles tilgjengelig informasjon kan i fremtiden gi muligheter for å redusere ventetid for riktig oppfølging.

Basert på resultatene kan det tenkes at det også skal være mulig å samarbeide på samme måte med St. Olav og fastlegene innenfor HP. Etter alle oppstartsproblemer ved innføring av HP ved St. Olav hospital har vi ennå ikke oppnådd den effekten prosjektgruppen i

utgangspunktet ønsket. Men det har ført til endringer i samarbeid på kommunenivå.

Oppsummering og konklusjon

Som beskrevet innledningsvis ble prosjektet igangsatt i forbindelse med innføring av HP og med ønske om å undersøke mulighet for en bedre flyt i saksgang. I tillegg var ønsket å se på mulighet for å forenkle samarbeidet mellom tjenesteytere i ulike sektorer og tjenestenivå for å få etablert et helhetlig pasientforløp. Videre var det en antagelse om at HP kunne gi tjenesteytere og pasienter tilgang og oversikt for å gi rette bistand til rett tid, samt føre til et tettere samarbeid med andre tjenesteytere.

En kort oppsummering av hensikten med arbeidet og hvorfor det ble gjennomført:

Brukerhistorier om dårlig samhandling i hjelpeapparatet, samt innføring av HP som en mulighet for ny samarbeidsarena og et felles journalsystem ga oss tro på endring.

Trovo avd. syn hadde tidligere få og ofte lite nøyaktig beskrivelse av behov i henvisninger.

Trovo avd. syn hadde sporadisk kontakt med annet hjelpeapparat.

Gevinster ut over prosjektets mål er at fagpersonene innenfor synsområdet har blitt godt kjent med hverandres tjenester.

Etter prosjektperioden har antall henvisninger økt betraktelig ved Trondheim voksenopplæringsssenter avd. syn. Prosjektgruppen mener at medvirkende grunn for økning av henvisninger kan være informasjonsskriv som ble sendt til alle privatpraktiserende øyeleger og optikere.

Etter prosjektperioden har samarbeidet mellom Ergoterapitjenesten, Trondheim voksenopplæringsssenter og Norges Blindforbunds blitt mer målrettet.

Veien videre

Prosjektgruppen mener at kommunens helse- og velferdskontor bør være koordinerende enhet i fremtiden, også for synshemmede med behov for videre oppfølging.

Prosjektgruppen mener at innføring av HP og felles datasystem med tjenesteytere innenfor synsområdet, har gitt bredere og nærmere kontakt mellom tjenesteytere som jobber for og med synshemmede

Tidligere utarbeidet syns intervensjon, en rutinebeskrivelse i Kvaliteket (kommunalt internt kvalitetssystem) med mål om å sikre god flyt i samarbeid mellom ergoterapeuter og samarbeidspartnere, vil revideres etter funn i prosjektperioden.

Prosjektgruppen mener at spørsmål rundt hva som er opplæring og hva som er helse vil være overlappende, det kan være begge deler. Kommunens tjenester for synshemmede vil være i skjæringspunktet helselovgivning og lovgivning innenfor opplæring, en kommer ikke bort fra at disse lovverkene er kryssende. Trondheim kommune har jobbet for å organisere sine tjenester slik at dette ikke skal være uklart for den enkelte som mister synet.

Prosjektgruppen konstaterer at etter innføring av Helseplattformen har tjenesteytere fått

muligheten til flerfaglig samarbeid til beste både på system og individnivå.

Referanseliste

Opplæringsloven kapittel 5 §4A-2 annet ledd (ny opplæringslov kommer 2024)

<https://lovdata.no/nav/lov/1998-07-17-61/kap5>

Enhet for ergoterapitjeneste (2023). Ulike roller. Trondheim kommune - Ergoterapeuter voksne og eldre.

<https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/ergoterapeuter-voksneogeldre/felles-for-alle/ulike-roller>

Helsedirektoratet. (2018). *Veileder: Oppfølging av personer med store og sammensatte behov*. Kap. 8.

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/oppfolging-av-personer-med-store-og-sammensatte-behov/helhetlige-pasientforlop#hva-er-helhetlige-pasientforlop>

Helse- og omsorgstjenesteloven. (2022). Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (LOV-2022-12-20-121). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

Oslo Economics, på oppdrag av Helsedirektoratet: Kunnskapsgrunnlaget om synshemmede i Norge. Pasientgrupper, aktører og muligheter for å styrke tjenestetilbudet 2021-52

<https://osloeconomics.no/publication/kunnskapsgrunnlag-om-synshemmede-i-norge-2/>

Vedlegg:

1. Logg med link til søknaden til forskningsfondet, møterefertat og annen dokumentasjon i løpet av prosjektperioden. LOGG helhetlig pasientforløp [LOGG helhetlig pasientforløp](#)
2. Skjema for avkryssing - som eventuelt kan ligge i fane "forløp" i Helseplattformen [Tidslinje syn](#)
3. Publikasjoner i tilknytning til prosjektet. - Brosjyre syn <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/04-helse-og-velferd/voksenopplaring/avdeling-syn-web.pdf?view=published>

Trondheim kommune
Postboks 2300 Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no

